

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд на тема „Специфика на грешките в овладяването на писането на гръцки език като индикатор за отделните форми на дислексия на развитието” за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в научно направление 1. 2. Педагогика (Специална педагогика – Логопедия)

докторант: Андреас Николаос Бессас

рецензент: доц. д-р Цветанка Луканова Ценова

Дисертацията на Андреас Бессас е фокусирана върху проблем, отдавна привличащ вниманието на мнозина изследователи и досега ненамерил решение – този за подтиповете на дислексията на развитието. Правени са много опити за типологизация на проявите на това сложно по природа нарушение от различни научни позиции, довели до обособяването на различни негови форми, без нито една от типологизациите да се приема за напълно изчерпателна. Андреас Бессас също прави такъв опит с уникална отправна гледна точка: чрез проникване в същността на грешките при писане, систематизирането и класифицирането им в отделни, типични категории, да се надникне в тяхната природа. Основният изследователски въпрос е: хомогенна ли е групата на децата с дислексия на развитието в нейния първичен вариант, означаван като *специфична дислексия*, или в многообразието от симптоми, с които тя се манифестира, се откриват свидетелства за нехомогенност – доказателства за разнороден произход на нарушенията на писмения език при отделните индивиди с дислексия?

Значимостта на този въпрос е свързана с факта, че доказването на обособени форми на дислексия на развитието, възникващи по силата на различни патогенетични механизми, би позволило създаването на специализирани терапевтични системи за въздействие над отделните форми на дислексията в зависимост от характера на патогенетичния механизъм, който обуславя спецификата им. Трудът на Андреас Бессас предлага иновационен подход при решаването на този въпрос – преминаване от анализ на грешките при писане към заключения за етиологията (формата) на дислексията и оттам – към профилиране на терапията ѝ в дългосрочен план. Във възможността от

характера на нарушенията на писането, разкривани чрез лингвистичен анализ, да се съди за техния произход се съдържа главният и най-съществен принос на дисертационния труд, мултидисциплинарен по отражение върху науката. (За съжаление езиковата бариера е попречила той да бъде очертан още в увода и по-подчертан в края на разработката, към приносите от нея).

Замисълът е успешно осъществен, като се имат предвид резултатите от изследването и произтичащите от тях изводи. Логопеди, учители и други специалисти могат да ги ползват в пряката си работа, подобрявайки качеството ѝ. В конкретен смисъл се стига до повишаване надеждността на диагностичната технология, прилагана при дислексия на развитието.

Друг принос на труда, с по-ограничен обхват, но не маловажен, се състои в детайлното проучване на разнообразието от писмени грешки, които допускат гръцките деца в процеса на овладяване на гръцкия език. Това изследване представя пълна картина на трудностите, срещани от децата при усвояването на гръцкия правопис. Тъй като в тези трудности се отразяват особеностите на гръцкия език, може да се твърди, че изследването има ефект върху психолингвистиката, обогатявайки знанията за специфично-езиковите влияния над развитието на умения за писане. То има и психолого-педагогически ефект, тъй като позволява получените данни да се ползват за усъвършенстване на програмите за обучение по гръцки език в гръцкото училище. Доказателствата за ролята на различните писмени задачи (препис, диктовка, самостоятелен писмен разказ по картинен материал) в диагностиката на дислексията също носят приносен момент и биха били от полза за училищните специалисти.

Докторантът се справя много добре с теоретичния обзор и построява адекватен изследователски план, чрез който успява да стигне до дълбочината на проучваните проблеми и да получи достоверни доказателства в подкрепа на издигнатите хипотези. Очевидно той е положил много сериозен труд при анализа на резултатите от изследването, всеки от които е щателно представен на количествено равнище, таблично, графично и в статистически аспект, и е компетентно обсъден. Изводите от изследването са логически обосновани и правилно формулирани. Относно описанието на собствените приноси, би могло то да е представено в по-конкретен и по-сбит вид.

Трудът на Андреас Бессас не само носи полезни за науката и практиката доказателства, но и показва целенасоченост и творчески подход у докторанта. Не дотам добрият му езиков изказ на моменти нарушава положителното впечатление от съдържанието на

написаното, но пък разкрива стремеж към самостоятелност и преодоляване на трудностите със собствени усилия.

Докторантът представя шест статии по темата на дисертацията, само за четири от които има доказателства, че са публикувани и популяризирани сред научната общественост. Прегледът на автореферата показва, че съдържанието му адекватно отразява най-значимото от дисертационния труд. Автобиографията на Андреас Бессас разкрива, че от завършването на образованието си до този момент той работи неотлъчно на попрището на логопедията като практик, а в определен период от време – и като хоноруван преподавател към висши училища. Това със сигурност е спомогнало за достигането до определена зрялост, която се е отразила благоприятно и върху осъщественото от него научно изследване. Препоръчвам на докторанта да разпространява активно резултатите от изследването по-нататък сред професионалните и научните общности в Гърция и извън нея и да участва в научните форуми, отстоявайки високо позицията си на възпитаник на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Дисертационният труд на Андреас Бессас представя значимо и актуално теоретико-емпирично изследване, което като обем, форма и съдържание смятам, че напълно отговаря на изискванията за придобиване на образователно-научна степен „доктор“. Докторантът владее методологията на научните изследвания и може сам да извършва и ръководи такива. На тези основания и предвид общо положителното впечатление от компетенциите и научното му развитие предлагам на уважаемото Специализирано научно жури на Андреас Николаос Бессас да бъде присъдена образователно-научната степен „доктор“.

08. 09. 2011 г.
гр. София

.....
/доц. д-р Ц. Ценова/